

діяльності, що містило б перелік дій, які підпадають під ознаки цього кримінального правопорушення.

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 № 2108-ІХ. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20/print> (дата звернення: 01.02.2025).

2. Шаблистий В. В., Березняк В. С., Каторкін Р. А. Окремі напрямки протидії колабораційній діяльності. *Правове забезпечення євроінтеграції: загальноправовий та галузевий аспекти* : кол. моногр. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2024. С. 79–102.

3. Про внесення змін до статті 111-1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Законопроект від 26.09.2022 № 8077. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1482598> (дата звернення: 01.02.2025).

4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та суміжні кримінальні правопорушення від 20.07.2022 № 7570. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1404637> (дата звернення: 01.02.2025).

5. Добробог Л. М., Березняк В. С., Макашов А. В., Ткач Ю. О. Колабораційна діяльність як кримінальне явище: аналітичний огляд. Дніпро : ДДУВС, 2023. 42 с.

Оксана ГРИТЕНКО

професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
доктор юридичних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0001-5690-4736>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Правову основу кримінально-правової охорони національної безпеки України забезпечує потужна нормативно-правова база, що включає зокрема Конституцію, закони України, Кримінальний кодекс України тощо. Наразі Конституція України відносить до основ національної безпеки цілу низку положень, зокрема статті 3, 16, 17, 18. Зокрема, Конституція України визначає: у статтях 16, 92 – екологічну безпеку; у ст. 17 – економічну та інформаційну, державну безпеку; у статтях 32, 34, 36, 39 – інтереси національної безпеки; у статті 44 – забезпечення національної безпеки; у статті 92 – основи національної безпеки; у статті 106 – національну безпеку, сфери національної безпеки; у статті 126 – небезпеку (особисту безпеку); у статті 138 – громадську безпеку [3]. Наразі Закон України «Про національну безпеку України» визначає, що національна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2].

Звертаючись до Кримінального кодексу України щодо охорони національної безпеки, зокрема до Розділу І Особливої частини «Злочини проти основ національної безпеки України», маємо зазначити, що Розділ І, хоча й на пряму передбачає охорону національної безпеки, проте зі змісту назви відповідного розділу випливає те, що законодавець акцентує увагу на основах відповідних суспільних відносин. Враховуючи зазначені положення вищезгаданих нормативно-правових актів, які розкривають зміст національної безпеки, маємо зазначити, що в них зміст національної безпеки закріплений більш широко, а отже, на нашу думку, тільки положеннями кримінально-правових норм закріпленими у Розділі І Особливої частини «Злочини проти основ національної безпеки України», не в змозі регулювати та забезпечити кримінально-правову охорону національної безпеки, зокрема, враховуючи воєнний період. Вважаємо, що нормативно-правовою гарантією забезпечення національної безпеки України можуть виступати існуючі на сьогодні у чинному

кримінальному законодавстві доповнення та зміни, що внесені у період дії воєнного стану. У КК України на сьогодні активно пропонується доповнення окремих кримінально-правових норм кваліфікуючою ознакою, вчинення в умовах воєнного стану. Зокрема, аналізуючи КК України, нами були виявлені такі об'єкти кримінальних правопорушень, що посилюють охорону національної безпеки України, закріплюючи таку кваліфікуючу ознаку, як вчинення в умовах воєнного стану: Розділ I Особливої частини «Злочини проти національної безпеки України» ч. 2 ст. 111 КК України, ч. 2 ст. 113 КК України, ст. 114-2 КК України; Розділ VI Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти власності» ч. 4 ст. 185 КК України, ч. 4 ст. 186 КК України, ч. 4 ст. 187 КК України, ч. 3 ст. 180 КК України, ч. 4 ст. 191 КК України; Розділ VII Особливої частини «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» ч. 3 ст. 201-2 КК України; Розділ IX Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки» ч. 3 ст. 258-6 КК України; Розділ XIV Особливої частини «Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації» ст. 336-2 КК України; Розділ XVI Особливої частини «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» ч. 5 ст. 361 КК України; Розділ XIX Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)» ч. 4 ст. 402 КК України, ч. 3 ст. 403 КК України, ч. 4 ст. 404 КК України, ч. 4 ст. 405 КК України, ч. 5 ст. 407 КК України, ч. 4 ст. 408 КК України, ч. 4 ст. 409 КК України, ч. 4 ст. 410 КК України, ч. 4 ст. 411 КК України, ч. 3 ст. 413 КК України, ч. 3 ст. 418 КК України, ч. 3 ст. 419 КК України, ч. 3 ст. 420 КК України, ч. 3 ст. 421 КК України, ч. 4 ст. 425 КК України, ч. 4 ст. 426 КК України, ч. 3 ст. 428 КК України, ч. 2 ст. 435 КК України [4]. І хоча відповідна охорона обмежена зазначеними суспільними відносинами, проте доктринальні позиції щодо розширення дії такої кваліфікуючої ознаки продовжуються. Так, зокрема, пропозиція доповнення частини 3 статті 289 КК України словами «чи в умовах воєнного або надзвичайного стану» [1].

Отже, кримінально-правова охорона національної безпеки України насамперед продовжує забезпечуватися нормами, що визначені у Розділі I Особливої частини «Злочини проти основ національної безпеки», маючи бланкетний характер, а отже, посилаючись на потужну нормативно-правову законодавчу базу. Проте, нами було визначено, що досліджувана категорія надто широка, яка не в змозі забезпечувати охорону національної безпеки, належним чином, тільки положеннями зазначеними у Розділі I Особливої частини «Злочини проти основ національної безпеки України». На сьогодні чинне кримінальне законодавство має значну кількість доповнень та змін, що внесені у період дії воєнного стану, які можна визначити, як нормативно-правову гарантію забезпечення національної безпеки України. Зокрема, закріплення у КК України кваліфікуючої ознаки, вчинення в умовах воєнного стану. Отже, на підставі аналізу КК України, нами були доведено, що сферами, які посилюють охорону національної безпеки України є власність; господарська діяльність; забезпечення призову та мобілізації; використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку; порядок несення військової служби. Зазначений напрямок вимагає подальшого удосконалення та посилення кримінально-правової охорони національної безпеки через перегляд інших сфер із можливим доповненням кваліфікуючою ознакою вчинення в умовах воєнного стану.

1. Данилевський А. О., Данилевська Ю. О. Незаконне заволодіння транспортним засобом в умовах воєнного стану. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. № 2. 2024. С. 16-23.

2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 02.02. 2025).

3. Конституція України: від 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.02.2025).

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 02.02. 2025).